

Współczesne oblicze
prawa karnego
prawa wykroczeń
kryminologii
i polityki
kryminalnej

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Violetcie Konarskiej-Wrzosek

Współczesne oblicze prawa karnego prawa wykroczeń kryminologii i polityki kryminalnej

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Violetcie Konarskiej-Wrzosek

redakcja naukowa
Janusz Bojarski
Natalia Daško
Jerzy Lachowski
Tomasz Oczkowski
Agata Ziółkowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Publikacja dofinansowana przez Kujawsko-Pomorską Izbę Adwokacką w Toruniu
Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Recenzentka

Dr hab. Anna Golonka, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego

Wydawczyni

Monika Pawłowska

Redaktorka prowadząca

Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt graficzny okładki

Wojtek Janikowski

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-612-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

ŻYCIORYS

PROFESOR VIOLETY KONARSKIEJ-WRZOSEK

Prof. zw. dr hab. Violetta Konarska-Wrzosek urodziła się 15 października 1952 r. w Gdańsku. Jej Ojciec był ekonomistą, a Matka – prawnikiem. Jedyne brat Mirosław też był prawnikiem. Od urodzenia do 10. urodzin mieszkała w Warszawie, gdzie w 1959 r. rozpoczęła naukę w Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym nr XXXIV (obecnie im. Miguela de Cervantesa). Edukację szkolną ukończyła w 1971 r. już w Toruniu, a konkretnie w IV Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki. W tym samym roku podjęła **studia prawnicze** na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, które z wynikiem bardzo dobrym **ukończyła w 1975 r., uzyskując tytuł zawodowy magistra prawa.**

Bezpośrednio po studiach, **w latach 1975–1977, odbyła dwuletnią, etatową aplikację sądową i zdała egzamin sędziowski z wynikiem bardzo dobrym (celującym).**

Pracę w charakterze asystenta w ówczesnym Zakładzie Prawa Karnego i Kryminologii na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu, kierowanym przez prof. dr hab. Andrzeja Marka, **podjęła 1 października 1977 r.** W latach 1979–1983 przez łączny okres dwóch i pół roku korzystała z urlopów macierzyńskich i wychowawczych, sprawując opiekę nad dwójką swoich dzieci – Remigiuszem oraz Magdaleną.

Pracę doktorską pt. *Ochrona dziecka w polskim prawie karnym* **obroniła 16 lutego 1988 r.** na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu, otrzymawszy tytuł doktora nauk prawnych oraz nagrodę specjalną Prokuratora Generalnego w XXXI Konkursie „Państwa i Prawa” na najlepsze prace doktorskie i habilitacyjne. Od grudnia 1988 r. zatrudniona była w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu w charakterze adiunkta.

Kolejny stopień – doktora habilitowanego w zakresie prawa – prawa karnego **uzyskała 22 października 2002 r.** po pomyślnie zakończonym przewodzie habilitacyjnym, obejmującym m.in. ocenę rozprawy habilitacyjnej pt. *Dyrektywy wyboru kary w polskim ustawodawstwie karnym*, To-

ruń 2002 r., oraz kolokwium habilitacyjne. Uchwałę Rady Wydziału Prawa i Administracji UMK w Toruniu w tym przedmiocie zatwierdziła Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych.

Na **stanowisko profesora nadzwyczajnego UMK została powołana 1 października 2005 r. Tytuł naukowy profesora nauk prawnych uzyskała 11 czerwca 2015 r.**, co stanowiło podstawę do mianowania Jej z dniem 1 lutego 2016 r. na stanowisko profesora zwyczajnego w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu. **Od 1 stycznia 2011 r. do 30 września 2022 r. pełniła funkcję Kierownika Katedry**, przy czym od 1 marca 2018 r. była to już Katedra Prawa Karnego, która powstała z połączenia Katedry Prawa Karnego i Kryminologii oraz Katedry Prawa Karnego i Polityki Kryminalnej WPiA UMK w Toruniu.

Zainteresowania naukowe Profesor Violetty Konarskiej-Wrzosek są rozległe i dotyczą szeroko rozumianego prawa karnego materialnego, w tym prawa karnego powszechnego i skarbowego, prawa wykroczeń, postępowania w sprawach nieletnich, kryminologii oraz polityki kryminalnej. Ma to potwierdzenie w imponującym dorobku naukowym Profesor, który obejmuje ponad **210 publikacji naukowych** o charakterze: monograficznym, systemowym, komentarzowym, artykułowym, a nadto glosy do orzeczeń Sądu Najwyższego oraz ekspertyzy dotyczące projektów ustaw. Należy także wymienić cieszące się dużym powodzeniem podręczniki akademickie do nauki prawa karnego powszechnego i skarbowego oraz prawa wykroczeń (zob. wykaz zamieszczony w niniejszej Księdze).

O wysokiej pozycji oraz powszechnym uznaniu w środowisku polskiej nauki prawa karnego świadczy powierzenie Profesor opracowania zagadnień należących do obszaru Jej zainteresowań naukowych w pięciu tomach Systemu Prawa Karnego, w tomie: 3, 5, 6, 10 i 11 (wydanych w latach 2010–2018).

Profesor Violetta Konarska-Wrzosek jest również redaktorem i współautorem komentarza do Kodeksu karnego (cztery wydania), komentarza do nowej ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, a także współautorem komentarza do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (dwa wydania) oraz komentarza do Kodeksu karnego skarbowego (dwa wydania), które niezmiennie spotykają się z uznaniem praktyków prawa oraz środowiska naukowego.

Jako ceniony dydaktyk o ugruntowanej pozycji naukowej Profesor Violetta Konarska-Wrzosek przez wiele lat **współpracowała także z innymi ośrodkami naukowymi**. Należy tu wymienić: **Uniwersytet Łódzki** (lata 2015–2023); **Wyższą Szkołę Suwalsko-Mazurską w Suwałkach** (lata 2002–2009); **Wyższą Szkołę Humanistyczno-Ekonomiczną we Włocławku** (lata 2001–2013, obecnie to Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku), **Państwową Wyższą Szkołą Zawodową we Włocławku** (lata 2010–2016,

WYKAZ PUBLIKACJI
PROFESOR VIOLETY KONARSKIEJ-WRZOSEK

I. Monografie

1. *Ochrona dziecka w polskim prawie karnym*, Toruń 1999
2. *Dyrektywy wyboru kary w polskim ustawodawstwie karnym*, Toruń 2002
3. *Prawny system postępowania z nieletnimi w Polsce*, Warszawa 2013
4. *Instytucja przepadku w polskim prawie karnym*, Warszawa 2020 [wraz z J. Lachowskim]
5. *Outline of Polish criminal law*, Toruń 2023 [wraz z J. Lachowskim, A. Ziółkowską]

II. Komentarze

1. *Zasady wymiaru kary i środków karnych* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2011
2. *Dzieciobójstwo* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2011
3. *Nieudzielenie pomocy* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2011
4. *Zasady wymiaru kary i środków karnych* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, wyd. 1, Warszawa 2015
5. *Zasady wymiaru kary i środków karnych* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, wyd. 2, Warszawa 2015
6. *Dzieciobójstwo* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, wyd. 1, Warszawa 2015
7. *Dzieciobójstwo* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, wyd. 2, Warszawa 2015
8. *Nieudzielenie pomocy* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, wyd. 1, Warszawa 2015
9. *Nieudzielenie pomocy* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, wyd. 2, Warszawa 2015
10. *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2015 [wraz z P. Góreckim]
11. *Formy popełnienia przestępstwa* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2016

KILKA UWAG O WYKROCZENIACH I EUROPEJSKIEJ KONWENCJI PRAW CZŁOWIEKA

Michał Balcerzak

1. WPROWADZENIE

Prawo wykroczeń i postępowanie w sprawach o wykroczenia niewątpliwie mieszczą się w katalogu licznych zainteresowań naukowych Dostojnej Jubilatki i Znawczyni prawa karnego, Pani Profesor Violetty Konarskiej-Wrzosek¹. Mój wkład do Księgi dedykowanej Pani Profesor chcę poświęcić wykroczeniom w kontekście Europejskiej Konwencji Praw Człowieka² i związanego z nią orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Nie będą to rozważania aspirujące do wyczerpania całego bogactwa problemów, jakie wiążą się z zagadnieniem ochrony praw i wolności człowieka na tle odpowiedzialności z tytułu wykroczeń. Ograniczę się raczej do kilku refleksji z perspektywy europejskiego systemu ochrony praw człowieka, rozumianego jako system kontroli sprawowanej przez Trybunał w Strasburgu.

Na zagadnienia dotyczące prawa wykroczeń w kontekście Europejskiej Konwencji Praw Człowieka można spojrzeć z kilku perspektyw. Po pierw-

¹ W debacie eksperckiej pt. „Podstawowe problemy i przyszłość prawa wykroczeń”, przeprowadzonej 6.03.2019 r. w Instytucie Nauk Prawnych PAN w Warszawie, Pani Profesor Violetta Konarska-Wrzosek wyraziła m.in. następujący pogląd: „Uważam, że standard gwarancji procesowych służących ochronie praw i wolności jednostki stojącej pod zarzutem popełnienia wykroczenia powinien być analogiczny do przypadku dopuszczenia się przestępstwa i pociągania do odpowiedzialności karnej. Również podstawowe zasady materialnoprawne ponoszenia odpowiedzialności wykroczeniowej powinny być analogiczne do zasad ponoszenia odpowiedzialności za przestępstwa, gdyż mamy w tym przypadku do czynienia z typową odpowiedzialnością represyjną, która tylko tym się różni, że operuje łagodniejszymi karami” – *Zapis debaty eksperckiej „Podstawowe problemy i przyszłość prawa wykroczeń”* [w:] *Reforma prawa wykroczeń*, t. 2, red. P. Daniluk, Warszawa 2020, s. 645.

² Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.), dalej: EKPC.

sze, z perspektywy zastosowalności gwarancji art. 6 ust. 1 EKPC (prawo do rzetelnego procesu), a także innych postanowień konwencyjnych, w tym np. zakazu podwójnego karania w art. 4 Protokołu nr 7 do EKPC³. Po drugie, należy mieć na względzie, że ukaranie z tytułu wykroczenia można w niektórych wypadkach utożsamić z ingerencją w sferę korzystania z praw i wolności konwencyjnych (np. na tle art. 10 lub 11 EKPC, o czym niżej), przy czym warto przypomnieć, że ingerencja, która spełnia przesłanki tzw. testu limitacyjnego, nie stanowi naruszenia zobowiązań międzynarodowych. Wreszcie, po trzecie, należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną perspektywę, być może najrzadziej przyjmowaną w dyskusji o wykroczeniach i prawach człowieka – funkcję ochronną prawa wykroczeń, której realizacja wpisuje się w zobowiązania państwa na podstawie wspomnianej Konwencji. Przykładowo niektóre przepisy części materialnej Kodeksu wykroczeń⁴, w tym zwłaszcza dotyczące bezpieczeństwa osób (rozdział X), wzmacniają ustawową ochronę życia człowieka, wypełniając – wraz z przepisami Kodeksu karnego⁵ i innych ustaw – zobowiązanie zawarte w art. 2 ust. 1 zdanie pierwsze EKPC⁶. Należy bowiem przyjąć, że zobowiązanie do ustawowej ochrony życia nie powinno być interpretowane jedynie jako wymóg obecności postanowień chroniących życie człowieka w płaszczyźnie konstytucyjnoprawnej czy też penalizacji przestępstw przeciwko życiu. Także działania lub zaniechania „mniejszej wagi”, traktowane jako wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób⁷, wpisują się w nakaz ustawowej ochrony życia przewidziany w art. 2 ust. 1 EKPC.

³ Protokół nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzony dnia 22.11.1984 r. w Strasburgu (Dz.U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364).

⁴ Ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2022 r. poz. 2151 ze zm.), dalej: k.w.

⁵ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.).

⁶ W brzmieniu: „Prawo każdego człowieka do życia jest chronione przez ustawę”.

⁷ Zob. rozdział X k.w. Przynajmniej część wykroczeń stypizowanych w tym rozdziale (np. art. 72 k.w. – brak odpowiedniego zabezpieczenia miejsca niebezpiecznego dla życia lub zdrowia człowieka, art. 73 k.w. – brak zawiadomienia odpowiedniego organu lub osoby o niebezpieczeństwie grożącym życiu lub zdrowiu człowieka) realizuje zobowiązanie międzynarodowe zawarte w art. 2 ust. 1 EKPC. Pomijam w tym miejscu kwestię systematyki polskiego Kodeksu wykroczeń, w którym wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu pojawiają się „dopiero” po rozdziale VIII („Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu”) i rozdziale IX („Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym”).

O UZASADNIENIACH WYROKÓW SĄDOWYCH W SPRAWACH KARNYCH I ICH STANDARYZACJI W UJĘCIU ART. 99A K.P.K.

Tomasz Kaczmarek

1. W prawoznawstwie zwraca się uwagę, że proces uzasadniania decyzji sądowych i sam styl ich sporządzania sporo mówi o danym systemie prawnym, a także o świadomości i kulturze prawnej społeczeństwa, o tym, jakie wartości ona wyraża i jakim postawom hołduje (konformistycznym czy też oportunistycznym, w sensie odważnym i liberalnym)¹. Oczekiwania i wymagania względem decyzji władzy przekładają się na pytanie, czy i jak judykatura ma lub może uzasadniać swoje wyroki. W państwie autokratycznym, niedemokratycznym decydent „nie musi się tłumaczyć” z tego, jak władza sądownicza jest realizowana. Od uzasadnień sądowych nie będzie się tutaj oczekiwało, że będą one przekonywały strony czy poszukiwały własnej legitymizacji w uzyskiwaniu aprobaty dla racji stojących za wyrokiem, nie wspominając o adresowaniu uzasadnienia nie tylko do sądu wyższej instancji czy stron, ale i do szerokiej publiczności. Uzasadnienie decyzji w tego typu państwie będzie redukowane do funkcji czysto pragmatycznych i ściśle procesowych, umożliwiających ich kontrolę i utrzymanie spójności orzekania.

W państwach demokratycznych następuje zmiana relacji między władzą a jednostką, nakładająca na sąd obowiązki w zakresie przejrzystości jego decyzji, dialogu i perswazji, a czasem partycypacyjnego ich podejmowania, co nie pozostaje także bez wpływu na wymagania względem uzasadniania decyzji sądowych. Przy postrzeganiu adresata wyroku nie tylko jako poddanego, ale i obywatela inne stają się również oczekiwania względem treści uzasadnienia wyroku, a także poziomu i dostępności użytej w nim argumentacji. W konsekwencji spośród wielu funkcji, ja-

¹ Zob. A. Kotowski, *Teoretyczna analiza pojęcia uzasadnienia* [w:] *Uzasadnienie decyzji stosowania prawa*, red. I. Rzucidło-Grochowska, M. Grochowski, Warszawa 2015, s. 75 i n.

kie przypisuje się uzasadnieniu decyzji sądowej², na znaczeniu zyskują te, które mają służyć także uspołecznieniu wyroku przez podjęcie próby jego wyjaśnienia i przez to uzyskanie akceptacji dla jego racji, a nie tylko posłuszeństwa jego adresata, co wymaga formułowania szeroko dostępnych uzasadnień, posługujących się argumentacją nie tylko sprawozdawczą (co sąd zrobił), ale i perswazyjną (dlaczego to zrobił), nie zapominając jednocześnie o tym, że w demokratycznym systemie responsywnego i negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów społecznych legitymizacja wyroku ma wynikać nie tyle i nie tylko z „argumentu siły”, ale także z „siły argumentów”³.

W prawoznawstwie zwraca się również uwagę, że przy usytuowaniu Polski w strukturach Rady Europy i Unii Europejskiej z ich charakterystyczną demokratyczną aksjologią kontaktów władza – obywatele eksponowanie modelu uzasadniania decyzji sądowych co do kwestii: czy, kiedy i jak uzasadniać wyroki sądowe – w sposób neglizujący, jawnie pomniejszający element racji czy ich funkcję akceptacyjną, bądź znaczenie wprowadzania decyzji sądowych do społecznego dyskursu byłoby czymś zgoła anachronicznym. Ten punkt widzenia, zdaniem doktryny, musi być więc brany pod uwagę przy wszelkich reformach procedur zmierzających do ograniczenia obowiązku uzasadniania wyroku bądź jego uproszczenia (automatyzacji). Reformy takie, najczęściej podejmowane w celu przyspieszenia i usprawnienia procesu karnego, same zwykle wywołują także skutki kontrproduktywne. Samoupośledzenie zaś oraz ograniczenie funkcji kontrolnych i dokumentacyjnych uzasadnień decyzji sądowych mogą ponadto wywołać realne spadki legitymizacji władzy, również są-

² W literaturze wymienia się funkcje:

- 1) samokontrolną (autoweryfikującą),
- 2) dokumentacyjną z dokonanej wykładni i subsumpcji,
- 3) kontrolną (dla sądu odwoławczego),
- 4) informacyjną na adresata orzeczenia,
- 5) społecznego oddziaływania wyroku.

³ Tak E. Łętowska, A. Paprocka, I. Rzucidło-Grochowska, *Podstawy uzasadniania w prawie konstytucyjnym i międzynarodowym* [w:] *Uzasadnienie decyzji...*, red. I. Rzucidło-Grochowska, M. Grochowski, s. 15–18; zob. także A. Kotowski, *Teoretycznoprawna analiza pojęcia uzasadnienia...*, s. 47 i n.; por. także R. Mańko, *W stronę krytycznej filozofii orzekania. Polityczność, etyka, legitymizacja*, Łódź 2018, *passim*, a zwłaszcza rozdział trzeci „Orzekanie a etyka” i czwarty „Legitymizacja orzekania”, w którym autor proponuje polityczny model legitymizacji orzekania związany ściśle z dążeniem do sprawiedliwości, z dystansem do formalizmu (tamże, s. 171–275).

downiczej, i obniżyć poziom zaufania niezbędny dla jej należytego funkcjonowania⁴.

2. Akcentując właśnie i wyłącznie względy ekonomiki postępowania karnego, ustawodawca nowelą z lipca 2019 r.⁵ w art. 90a Kodeksu postępowania karnego⁶ wprowadził **obowiązek** uzasadnienia wyroku pierwszej instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego, oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania według ściśle ustalonych rozporządzeniem jednolitych wzorów formularzy uzasadnień wyroków sądowych⁷.

Przyjęte w noweli lipcowej rozwiązanie wpisuje się bez reszty w normatywny model uzasadniania wyroków, a czysto techniczny charakter formularzy uzasadnień czyni w istocie z uzasadnienia dokument wyrażnie sprawozdawczy z przebiegu rozumowania sędziego, a nie argumentacyjno-erudycyjny, związany z dyskursem interpretacyjnym i autorefleksją sędziego, jak dotychczas go spostrzegano⁸.

Przyjęty w noweli dyrektywalny model mocno ingeruje w sędziowską swobodę konstruowania uzasadnienia i na tle ewolucji procesów stosowania prawa w demokratycznym państwie prawnym, głównie w kontekście postulowanego wzmożenia warstwy argumentacyjnej uzasadnienia, wydać musi się akurat zabiegiem jeśli nie chybionym, to nieuwalniającym od zasadniczych wątpliwości.

⁴ Zob. E. Łętowska, A. Paprocka, I. Rzucidło-Grochowska, *Podstawy uzasadniania w prawie konstytucyjnym...*, s. 20.

⁵ Ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1694).

⁶ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.), dalej: k.p.k.

⁷ Zob. art. 22 pkt 1 nowelizacji z 19.07.2019 r. oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.11.2019 r. w sprawie wzorów formularzy uzasadnień wyroków oraz sposobu ich wypełniania (Dz.U. poz. 2349). Zob. o samych formularzach uzasadnień wyroków oraz sposobach ich wypełniania D. Drajewicz, P. Gensikowski, *Stosowanie formularzy uzasadnień wyroków w postępowaniu karnym przed sądem I instancji oraz w postępowaniu odwoławczym. Komentarz praktyczny wraz z formularzami uzasadnień i orzecznictwem*, Warszawa 2020, s. 29 i n.

⁸ Zob. A. Kotowski, *O formularzach uzasadnień w sprawach karnych*, „Prokuratura i Prawo” 2020/7–8, s. 145, 153, 157–164, 167, 171–172; H. Paluszkiewicz, *Glosa do wyroku SN z 11.08.2020 r., I KA 1/20*, „Dyskurs Prawniczy i Administracyjny” 2020/1, s. 224; por. także P. Hofmański, S. Zabłocki, *Standaryzacja uzasadnień wyroków sądów pierwszej instancji [w:] Artes serviunt vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzycyka*, red. J. Kasiński [i in.], Warszawa 2019, s. 235–236.

SPIS TREŚCI

ŻYCIORYS PROFESOR VIOLETTY KONARSKIEJ-WRZOSEK	5
WYKAZ PUBLIKACJI PROFESOR VIOLETTY KONARSKIEJ-WRZOSEK	11
<i>Kilka uwag o wykroczeniach i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka</i> Michał Balcerzak	29
<i>Przestępstwo udaremniania lub utrudniania inspekcji albo kontroli farmaceutycznej</i> Katarzyna Banasik	40
<i>Zmiany w przepisach Kodeksu karnego dotyczących środków karnych wprowadzone z dniem 1.01.2022 r.</i> Magdalena Błaszczuk	50
<i>Czy nastąpi powrót do kary konfiskaty mienia?</i> Janusz Bojarski	62
<i>Czy „reaktywacja” kradzieży szczególnie zuchwałej była konieczna?</i> Patrycja Brózek	73
<i>Od osobowości dyssocjalnej do przestępczości nieletnich</i> Joanna Brzezińska	86
<i>Nieletni – między niewinnym dzieckiem a dorosłym sprawcą czynu zabronionego, czyli nastolatek w społeczeństwie ponowoczesnym</i> Magdalena Budyn-Kulik	97
<i>Refleksje o wybranych rozwiązaniach ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich</i> Beata Czarnaeka-Działuk	106
<i>Konstytucyjne uwarunkowania przepadku</i> Paweł Daniluk	119

<i>Jeszcze więcej typów kwalifikowanych zgwałcenia (art. 197 k.k.)</i> Natalia Daško	137
<i>Zakaz wstępu do galerii? Kilka refleksji nad art. 200 § 3 k.k.</i> Anna Demenko	148
<i>Jeszcze o stopniu zwiększenia niebezpieczeństwa jako kryterium przypisania skutku</i> Ryszard Dębski	156
<i>Kilka uwag o kradzieży rzeczy o nieznacznej wartości i jej prawnej kwalifikacji</i> Joanna Długosz-Jóźwiak	174
<i>Dane i informacja jako przedmioty zamachu cyberprzestępstwa</i> Wojciech Filipkowski	187
<i>O problemach związanych z kumulacją podstaw degresji i progresji karania</i> Jacek Giezek, Rajnhardt Kokot	197
<i>Zakłócenia czynności psychicznych (art. 31 § 1 k.k.) jako podstawa stwierdzenia poczytalności ograniczonej lub niepoczytalności sprawcy czynu zabronionego</i> Piotr Góralski	218
<i>Nowa ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – pierwsze refleksje</i> Piotr Górecki	232
<i>Kilka uwag na temat prawnokarnych i kryminologicznych aspektów sterylizacji i rozwoju tzw. turystyki sterylizacyjnej</i> Ewa Guzik-Makaruk, Ewelina Wojewoda, Mateusz Gąsowski	248
<i>O skuteczności ścigania sprawców przestępstwa szpiegostwa</i> Stanisław Hoc	263
<i>Kryminalizacja posiadania składników majątku pochodzących z nieujawnionych źródeł</i> Elżbieta Hryniewicz-Lach	289
<i>Kara ograniczenia wolności – pół wieku obowiązywania w polskim ustawodawstwie karnym</i> Jolanta Jakubowska-Hara	302
<i>Profesor Makarewicz contra profesor Krzymuski. Polemika na temat odpowiedzialności karnej nieletnich</i> Danuta Janicka	320
<i>Sila związania użytkowania wieczystego i odrębnej własności budynku lub lokalu</i> Tomasz Justyński	334

<i>O uzasadnieniach wyroków sądowych w sprawach karnych i ich standaryzacji w ujęciu art. 99a k.p.k.</i> Tomasz Kaczmarek	348
<i>Zmiana paradygmatu wykładniczego a karnoprawny zakaz retroakcji</i> Janusz Kanarek	364
<i>Zasady i dyrektywy sądowego wymiaru kary w kontekście proponowanych zmian normatywnych</i> Piotr Kardas	376
<i>Pokrzywdzony w ustawie z 9.06.2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich</i> Czesław P. Kłak	393
<i>Kierunki zmian w postępowaniu z nieletnimi</i> Paweł Kobes	404
<i>Wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami, jako odstępstwo od dożywotniego zakazu prowadzenia pojazdów</i> Jacek Kosonoga	415
<i>Problematyka wieku ofiary w kontekście realizacji znamion przestępstw z art. 150 i 151 k.k.</i> Patrycja Kozłowska-Kalisz	430
<i>Obniżenie wieku odpowiedzialności karnej nieletnich na podstawie nowelizacji Kodeksu karnego z 7.07.2022 r.</i> Weronika Król-Dybowska	440
<i>Prawnicy pod naciskiem ducha czasu</i> Witold Kulesza, Jan Kulesza	452
<i>Usiłowanie nieudolne groomingu w kontekście prowokacji obywatelskiej</i> Marek Kulik	477
<i>Doktor Tadeusz Edmund Kuczma – zapomniany prawnik i kryminolog</i> Violetta Kwiatkowska-Wójcikiewicz, Józef Wójcikiewicz	489
<i>Dyrektywy wymiaru kary a koncepcja pozytywnych obowiązków państwa</i> Arkadiusz Lach	505
<i>Ocena zmian w zakresie przesłanek warunkowego przedterminowego zwolnienia – wybrane zagadnienia</i> Jerzy Lachowski	515

<i>Argumenty w dyskusji nad zniesieniem kary śmierci w Białorusi</i> Katarzyna Laskowska	529
<i>Kryminologia sportu (?)</i> Michał Leciak	545
<i>Odpowiedzialność karna nieletniego za współdziałanie w popełnieniu czynu zabronionego</i> Agnieszka Liszewska	555
<i>Czy obowiązujące prawo dopuszcza ubezpieczenie ryzyka skazania na karę majątkową za przestępstwo albo ukarania taką karą za wykroczenie lub orzeczenia za przestępstwo albo wykroczenie innego środka o charakterze majątkowym?</i> Jarosław Majewski	566
<i>Nieudolny grooming: o sztuce argumentacji prawniczej w orzecznictwie</i> Mikołaj Małecki	575
<i>Przemiany systemu kar (kar zasadniczych) w polskich Kodeksach karnych (z 1932, 1969 i 1997 r.) i współczesne dążenia do zmian w zakresie kar</i> Miroslawa Melezini	585
<i>Ochrona małoletniego przed przestępstwami seksualnymi – kilka uwag na tle porównawczym z prawem angielskim i amerykańskim</i> Aneta Michalska-Warias	602
<i>Kilka uwag na temat gwarancji procesowych nieletnich w postępowaniach sądowych</i> Joanna Mierzwińska-Lorencka	611
<i>Kilka uwag i postulatów w zakresie przestępstw przeciwko wolności (rozdział XXIII Kodeksu karnego)</i> Marek Mozgawa	622
<i>Phishing w ujęciu prawnokarnym</i> Jakub Murszewski	641
<i>Stosowanie środków o charakterze leczniczym wobec sprawców kierujących pojazdami pod wpływem i po użyciu substancji psychoaktywnych</i> Anna Muszyńska	651
<i>„Rozwody” w dawnej Polsce – Karol Stanisław Onufry Jan Nepomucen Radziwiłł „Panie Kochanku” i Maria Karolina Lubomirska</i> Zbigniew Naworski	663

<i>Przedmiot ochrony na gruncie przestępstwa tzw. uprowadzenia rodzicielskiego (art. 211 k.k.)</i> Mariusz Nawrocki	677
<i>Kilka uwag na temat groźby w prawie karnym</i> Katarzyna Nazar	688
<i>Pojęcie nieletniego w zakresie postępowania w sprawach o demoralizację na gruncie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich</i> Aleksandra Nowosad	698
<i>Sygnalista oraz oficer compliance jako nowe instytucje mające znaczenie dla ujawniania i ścigania zachowań sprzecznych z prawem</i> Tomasz Oczkowski	710
<i>Warunkowe umorzenie postępowania a zbieg przestępstwa i przestępstwa skarbowego z perspektywy procesowej</i> Hanna Paluszkiewicz, Sebastian Kowalski	722
<i>Prawo karne II RP na straży ochrony uczuć religijnych na przykładzie przestępstw z art. 172 i 173 k.k. z 1932 r.</i> Paweł Petasz	740
<i>Przestępstwo niealimentacji w kontekście skutku przestępnego</i> Joanna Piórkowska-Fliieger	756
<i>Kwalifikacja prawna form popełnienia czynu zabronionego (uwagi na tle Kodeksu karnego z 1997 r.)</i> Łukasz Pohl	766
<i>Dziecko w postępowaniu karnym</i> Jacek Potulski	778
<i>O nowym modelu prawnokarnej regulacji przypadku</i> Janusz Raglewski	789
<i>Nieletni – historie ich życia w perspektywie polityki postępowania z nieletnimi</i> Irena Rzeplińska	801
<i>Instytucja interwencji w postępowaniu karnym skarbowym na tle zasady przypadku przedmiotów niebędących własnością sprawcy</i> Janusz Sawicki	811
<i>Karnoprawna reakcja na naruszenie i narażenie dobra prawnego w postaci życia człowieka na różnych jego etapach</i> Olga Sitarz	823

<i>Prawo do samosądu w Kodeksie Hammurabiego</i> Jerzy Skorupka	839
<i>Pojęcie rzeczywistego (faktycznego) pozbawienia wolności w przepisach prawa karnego</i> Tomasz Sroka	851
<i>Fakultatywne zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności</i> Blanka J. Stefańska	866
<i>Zasada terytorialności w polskim prawie karnym</i> Ryszard A. Stefański	884
<i>Wiek w ustawowych znamionach przestępstw</i> Andrzej J. Szwarc	904
<i>Rola samonarażenia się osoby dokonującej rozporządzenia mieniem przy interpretacji znamion przestępstwa oszustwa z art. 286 § 1 k.k.</i> Szymon Tarapata	918
<i>Odpowiedzialność karna za tzw. wybryki w ujęciu polskiego prawa wykroczeń – zarys problemu</i> Krzysztof Wala	929
<i>Funkcja błędu w prawie karnym skarbowym</i> Olaf Włodkowski	942
<i>O dwóch dogmatykach prawa karnego</i> Włodzimierz Wróbel, Dominik Zajac	950
<i>Kształt dyrektyw wymiaru kary miarą zaufania do sądów</i> Wojciech Zalewski	963
<i>O nowym przestępstwie przygotowania do przestępstwa zabójstwa</i> Robert Zawłocki	978
<i>Pojęcie szczególnie uzasadnionego wypadku w prawie karnym</i> Igor Zgoliński	988
<i>Młodociany sprawca występku a możliwość zastąpienia odpowiedzialności karnej wojskową odpowiedzialnością dyscyplinarną w świetle przepisu art. 321 k.k.</i> Agata Ziółkowska	1000

